

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

Chanxaikham KHOUNTHILARD

**TỪ NGỮ CHỈ SỰ VẬT TRONG TIỂU THUYẾT
“TRƯỚC GIỜ NỖ SÚNG” CỦA LÊ KHÂM**

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HÓA VÀ VĂN HỌC VIỆT NAM**

THÁI NGUYÊN, NĂM 2020

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

Chanxaikham KHOUNTHILARD

**TỪ NGỮ CHỈ SỰ VẬT TRONG TIỂU THUYẾT
“TRƯỚC GIỜ NỒ SÚNG” CỦA LÊ KHÂM**

Ngành: Ngôn ngữ Việt Nam

Mã số: 8.22.01.02

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HÓA VÀ VĂN HỌC VIỆT NAM**

Người hướng dẫn khoa học: TS. NGUYỄN THU QUỲNH

THÁI NGUYÊN, NĂM 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu khảo sát, thống kê, nghiên cứu, kết luận trong luận văn là trung thực và chưa từng công bố ở bất kì công trình nào khác.

Ngày 28 tháng 9 năm 2020

Tác giả

Chanxaikham KHOUNTHILARD

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành đến **TS. Nguyễn Thu Quỳnh**, người đã tận tình hướng dẫn, chỉ bảo và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình nghiên cứu để tôi có thể hoàn thành luận văn tốt nghiệp này.

Luận văn này là kết quả của một quá trình học tập và nghiên cứu. Vì vậy, tôi xin chân thành cảm ơn đến những người thầy, người cô đã giảng dạy các chuyên đề cao học cho lớp Ngôn ngữ K26 (2018 - 2020) tại trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên.

Cuối cùng, tôi xin gửi lời cảm ơn đến gia đình, bạn bè, người thân đã luôn ủng hộ và động viên tôi trong suốt quá trình học tập và thực hiện luận văn.

Thái Nguyên, tháng 9 năm 2020

Tác giả

Chanxaikham KHOUNTHILARD

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	vi
DANH MỤC CÁC SƠ ĐỒ	vii
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài.....	1
2. Mục đích, nhiệm vụ nghiên cứu.....	2
3. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu	3
4. Phương pháp, thủ pháp nghiên cứu.....	3
5. Đóng góp của luận văn.....	4
6. Cấu trúc của luận văn.....	5
Chương 1. TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU, CƠ SỞ LÍ LUẬN VÀ THỰC TIỄN	6
1.1. Tổng quan tình hình nghiên cứu	6
1.1.1. Tình hình nghiên cứu về từ ngữ chỉ sự vật trong tiếng Việt.....	6
1.1.2. Tình hình nghiên cứu về tiểu thuyết <i>Trước giờ nổ súng</i> của Lê Khâm và ngôn ngữ trong tác phẩm.....	9
1.2. Cơ sở lí luận và thực tiễn	11
1.2.1. Cơ sở ngôn ngữ học	11
1.2.2. Cơ sở thực tiễn	34
1.3. Tiểu kết.....	36
Chương 2. ĐẶC ĐIỂM CẤU TẠO VÀ NGỮ NGHĨA CỦA TỪ NGỮ CHỈ SỰ VẬT LIÊN QUAN ĐẾN CON NGƯỜI VÀ CHIẾN TRANH TRONG TIỂU THUYẾT <i>TRƯỚC GIỜ NỔ SÚNG</i> CỦA LÊ KHÂM	38

2.1. Đặc điểm cấu tạo của từ ngữ chỉ sự vật liên quan đến con người và chiến tranh trong tiểu thuyết <i>Trước giờ nổ súng</i> của Lê Khâm.....	38
2.1.1. Khái quát về cấu tạo của từ ngữ chỉ sự vật liên quan đến con người và chiến tranh	38
2.1.2. Đặc điểm cấu tạo của từ chỉ sự vật liên quan đến con người và chiến tranh	40
2.1.3. Đặc điểm cấu tạo của ngữ chỉ sự vật liên quan đến con người và chiến tranh	42
2.2. Đặc điểm ngữ nghĩa của từ ngữ chỉ sự vật liên quan đến con người và chiến tranh trong tiểu thuyết <i>Trước giờ nổ súng</i> của Lê Khâm.....	46
2.2.1. Khái quát về từ ngữ chỉ sự vật liên quan đến con người và chiến tranh.....	46
2.2.2. Đặc điểm ngữ nghĩa của từ ngữ chỉ sự vật liên quan đến con người.....	51
2.2.3. Đặc điểm ngữ nghĩa của từ ngữ chỉ sự vật liên quan đến chiến tranh	59
2.3. Tiểu kết.....	73
Chương 3. GIÁ TRỊ CỦA TỪ NGỮ CHỈ SỰ VẬT LIÊN QUAN ĐẾN CON NGƯỜI VÀ CHIẾN TRANH TRONG TIỂU THUYẾT <i>TRƯỚC GIỜ NỔ SÚNG</i> CỦA LÊ KHÂM.....	75
3.1. Giá trị của từ ngữ chỉ sự vật liên quan đến con người và chiến tranh trong tiểu thuyết <i>Trước giờ nổ súng</i> của Lê Khâm trong việc thể hiện nội dung tư tưởng của tác phẩm.....	75
3.1.1. Khắc họa hiện thực cuộc sống và hiện thực chiến tranh khốc liệt.....	75
3.1.2. Ngợi ca phẩm chất anh hùng của người lính và tinh thần yêu nước, căm thù giặc của người dân Lào	81
3.2. Giá trị của từ ngữ chỉ sự vật liên quan đến con người và chiến tranh trong tiểu thuyết <i>Trước giờ nổ súng</i> của Lê Khâm trong việc thể hiện phong cách nghệ thuật của tác giả	84
3.2.1. Nghệ thuật xây dựng nhân vật	84
3.2.2. Nghệ thuật khắc họa không gian, thời gian	90
3.3. Tiểu kết.....	98
KẾT LUẬN.....	100

CÁC CÔNG TRÌNH CÔNG BỐ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN VĂN	101
TÀI LIỆU THAM KHẢO	103
PHỤ LỤC	107

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1:	Bảng các diện đối lập cơ bản trong phạm trù danh từ của Nguyễn Văn Lộc.....	21
Bảng 2.1:	Cấu tạo của từ ngữ chỉ sự vật liên quan đến con người và chiến tranh trong tiểu thuyết <i>Trước giờ nổ súng</i> của Lê Khâm	38
Bảng 2.2:	Số lượng từ ngữ chỉ sự vật liên quan đến con người và chiến tranh trong tiểu thuyết <i>Trước giờ nổ súng</i> của Lê Khâm ...	47
Bảng 2.3:	Các nhóm từ ngữ chỉ sự vật liên quan đến con người trong tiểu thuyết <i>Trước giờ nổ súng</i> của Lê Khâm.....	48
Bảng 2.4:	Các nhóm từ ngữ chỉ sự vật liên quan đến chiến tranh trong tiểu thuyết <i>Trước giờ nổ súng</i> của Lê Khâm.....	48

DANH MỤC CÁC SƠ ĐỒ

Sơ đồ 1.1:	Sự hình thành nghĩa của từ	25
Sơ đồ 1.2:	Sơ đồ tam giác nghĩa của C. K. Ogden và I. A. Richards	26
Sơ đồ 1.3:	Sơ đồ hình tháp ngữ nghĩa của Đỗ Hữu Châu	26

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Từ ngữ là một phạm trù ngôn ngữ quan trọng vào bậc nhất trong đời sống con người. Trên một ý nghĩa nhất định, cũng có thể nói, ngôn ngữ được hình thành từ hệ thống từ ngữ. Điều này lí giải không phải ngẫu nhiên mà trong các truyện cổ của nhiều dân tộc trên thế giới về nguồn gốc ban đầu của con người thường có những tình tiết về việc con người đặt tên cho các sự vật, hiện tượng trong thực tế khách quan.

Từ ngữ chỉ sự vật là một bộ phận cơ bản trong hệ thống từ ngữ của một ngôn ngữ. Nó là một loại vật liệu đặc biệt mà nếu thiếu thì không thể nói đến sự tồn tại của ngôn ngữ. Vì vậy, khi nghiên cứu bất kì ngôn ngữ nào, người ta cũng không thể không nghĩ tới việc xác định về loại đơn vị là từ ngữ nói chung và từ ngữ chỉ sự vật nói riêng. Đây là một nhóm từ chiếm số lượng lớn, đóng vai trò trọng tâm và là chỗ dựa quan trọng để nghiên cứu về hệ thống từ ngữ của một ngôn ngữ nói chung và tiếng Việt nói riêng. Tìm hiểu về lớp từ ngữ chỉ sự vật ở phương diện cấu tạo, ngữ nghĩa trong một tác phẩm văn học cụ thể có thể coi là một hướng đi khả quan góp phần đào sâu phân tích về một lớp từ ngữ cơ bản trong tiếng Việt khi nó được đưa vào sử dụng.

Lê Khâm (còn có bút danh là Phan Tứ) là một trong những nhà văn xuất sắc viết về đề tài chiến tranh cách mạng. Với vốn sống phong phú trong quá trình tham gia chiến đấu ở Hạ Lào, tinh thần quốc tế vô sản, tinh thần đoàn kết giữa hai dân tộc Việt - Lào, Lê Khâm đã có nhiều tác phẩm viết về mối tình chiến đấu hữu nghị của hai dân tộc. Có thể nói, cùng với *Mãn và tôi*, *Trước giờ nổ súng* là hai đỉnh cao trong đời viết văn của Lê Khâm. Tác phẩm được xây dựng theo kiểu cốt truyện phiêu lưu như sử thi *Odyssee* và *Ramayana*, có sự xen cài giữa cái tốt và cái xấu, cái anh hùng và sự hèn nhát... Ở đơn vị CC3 của quân tình nguyện Việt Nam làm nhiệm vụ trinh sát, chuẩn bị cho trận mở màn đánh đồn Pà Thạc (Lào), bộ đội Việt Nam và Lào phải trải qua nhiều gian